

Gymnasieungdomars studieintresse Höstterminen 2015

UF0513

I denna beskrivning redovisas först allmänna uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde.....	2
A.3	SOS-klassificering.....	2
A.4	Statistikansvarig.....	2
A.5	Statistikproducent.....	2
A.6	Uppgiftsskyldighet.....	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik.....	3
A.11	Statistikanvändning.....	3
A.12	Uppläggning och genomförande.....	4
A.13	Internationell rapportering	4
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B	Kvalitetsdeklaration.....	5
B.0	Inledning	5
B.1	Innehåll	5
1.1	Statistiska målstorheter	5
1.1.1	Objekt och population	5
1.1.2	Variabler.....	5
1.1.3	Statistiska mått	6
1.1.4	Redovisningsgrupper.....	6
1.1.5	Referenstider	7
1.2.	Fullständighet.....	7
B.2	Tillförlitlighet.....	7
2.1	Tillförlitlighet totalt.....	7
2.2	Osäkerhetskällor.....	7
2.2.1	Urval.....	7
2.2.2	Ramtäckning	9
2.2.3	Mätning	10
2.2.4	Svarsbortfall	11
2.2.5	Bearbetning	13
2.2.6	Modellantaganden	14
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått.....	14

<i>B.3</i>	<i>Aktualitet</i>	14
3.1	Frekvens	14
3.2	Framställningstid	14
3.3	Punktlighet	14
<i>B.4</i>	<i>Jämförbarhet och sam användbarhet</i>	14
4.1	Jämförbarhet över tiden	14
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	17
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	17
<i>B.5</i>	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	17
5.1	Spridningsformer	17
5.2	Presentation	17
5.3	Dokumentation	18
5.4	Tillgång till primärmaterial	18
5.5	Upplysningstjänster	18

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Befolkningens utbildning

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS): Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019 – 17 62 52
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Anna Andersson
Telefon: 019 – 17 62 52
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001:99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Med stöd av förordningen (2001:100) om den officiella statistiken 12 § har Riksarkivet föreskrivit i RA-MS 2007:64 undantag från gallring av uppgifter i undersökningen "Gymnasieungdomars studieintresse".

A.9 EU-reglering

Statistiken regleras inte av EU.

A.10 Syfte och historik

Syfte

Gymnasieungdomars studieintresse ska belysa intresset för att börja studera på högskola/universitet bland gymnasieelever och hur intresset förändras över tiden. De viktigaste målstorheterna är:

- Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år
- Planerat studieupplägg
- Planerad längd på studierna
- Intresse för utlandsstudier
- Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier
- Planerat universitet/högskola där studierna ska bedrivas

De viktigaste redovisningsgrupperna är typ av gymnasieprogram, gymnasieprogram, född i Sverige/utrikesfödd och kön.

Historik

SCB genomförde den första undersökningen om gymnasieungdomars studieintresse under våren 1993 bland de elever som gick i gymnasieskolans avgångsklasser läsåret 1992/93. Nästa undersökning gjordes på hösten samma år och då bland elever i gymnasieskolans avgångsklasser läsåret 1993/94. Syftet med att ändra referensperiod från vårtermin till hösttermin var att kunna presentera statistiken tidigare. Mellan läsåren 1993/94 och 2003/04 genomfördes undersökningen varje år. Därefter har den endast genomförts vartannat år.

A.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av statistiken är universitet och högskolor, Universitetskanslerämbetet och Utbildningsdepartementet. Statistiken används som

underlag för information om samt planering av utbildningsprogram och kurser.

Innehållet i undersökningen beslutades i samråd med "Användarrådet för befolkning, demografi och utbildning". Deltagande organisationer i detta råd var år 2015 Utbildningsdepartementet, Finansdepartementet, Socialdepartementet, Skolverket, Universitetskanslerämbetet, Arbetsförmedlingen, Barnombudsmannen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Institutet för social forskning (SOFI) samt Stockholms universitet (SUDA).

A.12 Uppläggnings och genomförande

Population och urval

Undersökningens målpopulation består av personer som läsåret 2015/16 läser gymnasieskolans årskurs 3. Rampopulationen består av personer som gick årskurs 2 i gymnasieskolan läsåret 2014/15. Rampopulationen hämtades från det elevregister som SCB håller för Skolverkets räkning. Att registret över elever i årskurs 2 användes som rampopulation beror på att registret över elever i årskurs 3 inte fanns färdigt när urvalet i denna undersökning togs fram. Årskurs 3-registret var dock klart i samband med statistikframställningen. Detta register utnyttjades därmed för att korrigera för täckningsbristerna.

Årskurs 2-registret för läsåret 2014/15 omfattade vid urvalsdragningen 100 297 personer som även fanns med i Registret över totalbefolkningen (RTB). Rampopulationen stratifierades på region (riksområde), programtyp (högskoleförberedande program, yrkesprogram och introduktionsprogram), programgrupp (naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet och övriga program) samt kön.

Urvalsstorleken i denna undersökning var 4 996, vilket bedömdes ge tillräcklig precision i skattningarna av de viktigaste målstorheterna.

Formulering av frågor

SCB har formulerat frågorna i undersökningen i samråd med statistikanvändarna. Merparten av frågorna är återanvända från tidigare år. Blanketten innehöll 27 nummerade frågor. En av dessa hade delfrågor, vilket genererade totalt 38 frågor.

Frågan som mäter den allra viktigaste målstorheten har följande formulering:

1. Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?

- Ja → Gå till fråga 4
 Nej → Gå till fråga 2
 Vet inte → Gå till fråga 23

Datainsamling

Gymnasieungdomars studieintresse genomfördes som en post- och webbenkät. Den första omgången med frågeblanketter skickades ut den 9 oktober 2015. Tack- och påminnelsekort skickades den 23 oktober och påminnelsebrev med ny blankett den 6 samt 20 november. Ytterligare ett tack- och påminnelsekort skickades den 9 december. Insamlingen avslutades den 15 januari 2016.

A.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering sker.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inga förändringar för de kommande undersökningarna är inplanerade.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De viktigaste målstorheterna är:

- Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år
- Planerat studieupplägg
- Planerad längd på studierna
- Intresse för utlandsstudier
- Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier
- Planerat universitet/högskola där studierna ska bedrivas

1.1.1 Objekt och population

Objekt

Elever.

Målpopulation

Elever som läsåret 2015/16 gick i gymnasieskolans årskurs 3.

Rampopulation

Elever som gick årskurs 2 i gymnasieskolan läsåret 2014/15.

1.1.2 Variabler

Nedan definieras några av de viktigaste variablerna.

Planer på högskole- eller universitetsstudier inom tre år

Undersökningens egen bedömning av om han/hon planerar att börja på högskolan.

Planerad utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier

Undersökningens egen bedömning av vilket ämnesområde han/hon planerar att börja studera.

Planerat universitet/högskola där studierna ska bedrivas

Undersökningens egen bedömning av vilket universitet/högskola han/hon planerar att studera vid.

Intresse för utlandsstudier

Undersökningens egen bedömning av om han eller hon är intresserad av att genomföra en del av studierna utomlands.

Planerad längd på studierna

Undersökningens egen bedömning av hur länge han/hon planerar att läsa på universitet/högskola.

Planerat studieupplägg

Undersökningspersonens egen bedömning av om hur han/hon önskar lägga upp studierna i form av fristående kurser eller program.

Planerad typ av program

Undersökningspersonens egen bedömning om vilken typ av program hon/han helst skulle vilja läsa.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska storheterna (parametrarna) utgörs av **summor** och **kvoter**.

De summor som redovisas är antal personer med vissa egenskaper. Kvoterna redovisas främst i form av skattad andel personer med en viss egenskap. Skattningarna redovisas med ett flertal gruppindelningar, vilka beskrivs i avsnitt

1.1.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas på följande redovisningsgrupper:

Kön

Född i Sverige/utrikesfödd: Grupperingen görs utifrån uppgift om födelseland, vilket hämtas från registret över totalbefolkningen. Grupperna är födda i Sverige och utrikes födda.

Region (riksområde)

Grupperingen görs utifrån uppgift om det län elevens skola ligger belägen i, vilket hämtas från registret över elever i gymnasieskolan. Grupperna är Stockholms län, Östra Mellansverige, Småland med öarna, Sydsverige, Västsverige, Norra Mellansverige, Mellersta Norrland samt Övre Norrland

Gymnasieprogram

Grupperingen görs utifrån uppgift om gymnasieprogram från registret över elever i gymnasieskolan. Grupperna är Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet, Teknikprogrammet och övriga program. I vissa sammanhang redovisas introduktionsprogram separat från övriga program.

I övriga program ingår: Barn- och fritidsprogrammet, Bygg- och anläggningsprogrammet, Ekonomiprogrammet, El- och energiprogrammet, Estetiska programmet, Fordons- och transportprogrammet, Handels- och administrationsprogrammet, Hantverksprogrammet, Hotell- och turismprogrammet, Humanistiska programmet, Industritekniska programmet, International Baccalaureate, Naturbruksprogrammet, Restaurang- och livsmedelsprogrammet, Riksrekryterande utbildningar med egna examensmål, VVS- och fastighetsprogrammet och Vård- och omsorgsprogrammet.

I de redovisningar av statistiken som finns i Statistikdatabasen ingår även introduktionsprogram i gruppen Övriga program, men redovisas i andra sammanhang separat. När så är fallet kallas Övriga program för Övriga program exklusive introduktionsprogram.

Typ av program

Uppgift om gymnasieprogram från registret över elever i gymnasieskolan grupperas här i högskoleförberedande program, yrkesprogram samt introduktionsprogram.

I högskoleförberedande program ingår: Estetiska programmet, Ekonomi-programmet, Humanistiska programmet, International Baccalaureate, Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet och Teknikprogrammet.

I yrkesprogram ingår: Barn- och fritidsprogrammet, Bygg- och anläggningsprogrammet, El- och energiprogrammet, Fordons- och transportprogrammet, Handels- och administrationsprogrammet, Hantverksprogrammet, Hotell- och turismprogrammet, Industritekniska programmet, Naturbruksprogrammet, Restaurang- och livsmedels-programmet, Riksrekryterande utbildningar med egna examensmål, VVS- och fastighetsprogrammet och Vård- och omsorgsprogrammet

1.1.5 Referenstider

Referenstid för enkätvariablerna är höstterminen 2015. Referenstid för bakgrundsvariabler som är hämtade från *Registret över totalbefolkningen (RTB)* är 30 juni 2015. För bakgrundsvariabler hämtade från elevregistret för gymnasieskolan är referenstiden 15 oktober 2015, alternativt 15 oktober 2014.

1.2. Fullständighet

Användare har visat intresse för redovisning av resultaten på kommunnivå. Resultaten bygger på ett för litet urval för att detta ska kunna tillgodoses.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Ett statistikvärdes tillförlitlighet/osäkerhet beror på den totala avvikelsen (totala felet) mellan skattningen och målstorheten. Det totala felet kan beskrivas enligt följande:

Totalt fel = Urvalsfel + Täckningsfel + Bortfallsfel + Mätfel + Bearbetningsfel

I denna undersökning förekommer alla fel. Den osäkerhet som orsakas av att skattningarna baseras på ett urval uppskattas med hjälp av 95-procentiga konfidensintervall. Det har dock inte genomförts några metodstudier för att kunna redovisa mått över storleken på andra osäkerhetskällor än urvalsfelet. I avseende att reducera täckningsfel och bortfallsfel, har kalibrerade vikter beräknats (se 2.2.1).

Under respektive avsnitt kan endast bedömningar om de olika felens effekt på skattningarna ges. Det är alltså viktigt att tänka på att de redovisade konfidensintervallen endast innefattar storleken på urvalsfelet.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urval

Undersökningens rampopulation består av personer som gick årskurs 2 på gymnasieskolan läsåret 2014/15. Den hämtades från Skolverkets elevregister 2014/15 och bestod vid urvalsdragningen av 100 297 personer som även fanns med i *Registret över totalbefolkningen (RTB)*.

Rampopulationen stratifierades efter kön, typ av gymnasieprogram, gymnasieprogram och riksområde. Från rampopulationen drogs ett stratifierat urval om

4 996 individer. Vid bestämningen av urvalsstorleken togs hänsyn till det förväntade bortfallet.

I varje stratum drogs ett obundet slumpmässigt urval. Urvalet fördelades så att felmarginalen för huvudfråga 1 (andelen studieintresserade) var lika stor i alla stratum, baserat på kännedom om skattningarnas ungefärliga storlek från tidigare undersökningsomgångar.

Estimation

För att skatta målstorheterna används ett estimationsförfarande som baseras på s.k. kalibrerade uppräkningsvikter. Detta förfarande, som utnyttjar hjälpinformati- on i form av registervariabler, används främst för att kompensera för den skevhet som kan förmodas uppstå till följd av de bortfalls- och täckningsproblem som finns, men även för att reducera den slumpmässiga osäkerhet, den varians, som estimationsförfarandet innebär.

I kalibreringen används följande registervariabler (hjälpvariabler):

Kön, riksområde, gymnasieprogram, vårdnadshavarens utbildningsnivå, födelse- land, slutbetyg i årskurs 9. Särskilt vårdnadshavarens utbildningsnivå och slutbetyg i årskurs 9 har visat sig vara starka variabler.

Var och en av de hjälpvariabler som används i kalibreringen har valts utifrån minst ett av följande tre kriterier:

- (i) de samvarierar med svarsbenägenheten
- (ii) samvarierar med (viktiga) undersökningsvariabler
- (iii) avgränsar (viktiga) redovisningsgrupper

I synnerhet är det punkterna (i) och (iii) som varit vägledande. Om punkt (i) är uppfylld kan man förvänta sig att användandet av kalibrerade vikter leder till en reduktion av bortfallsskevhets. Är punkt (ii) uppfylld bör såväl variansen (samplingvarians + bortfallsvarians) som bortfallsskevhetsen reduceras för estimatorer baserade på de (viktiga) undersökningsvariablerna. Slutligen, om punkt (iii) är uppfylld bör variansen (samplingvarians + bortfallsvarians) minska för estimatorer av storheter definierade på redovisningsgruppsnivå.

För att reducera för den täckningsskevhets som uppstår till följd av den täck- ningsproblematik som finns, har de summor som används för att fastställa de kalibrerade vikterna hämtats från det uppdaterade registret för årskurs 3. Detta förfarande bygger på ett underförstått, icke kontrollerbart, modellantagande om hur undersökningsvariablerna är relaterade till kalibreringsvariablerna.

De kalibrerade vikterna bestäms så att när skattningar görs för hela populationen motsvarar skattningarna summorna hos respektive registervariabel.

Osäkerhetsintervall beräknas enligt formeln för 95-procentiga konfidensintervall:

$\text{punktestimat} \pm 1,96 * (\text{skattning av estimatorns medelfel})$

där såväl punkt- som medelfelsestimaten beräknas med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram, CLAN97.

Under förutsättning att stickprovsstorleken är stor samt, att

- (i) den estimator som används är approximativt väntevärdesriktig, dvs. icke-skev

- (ii) estimatorns varians endast beror av samplingvariansen och bortfallsvariansen
- (iii) den hjälpinformation som används i kalibreringen är starkt korrelerad med de okända svarssannolikheterna

gäller att intervallet har en konfidensgrad på ca 95 procent, dvs. under förutsättningarna är sannolikheten ca 95 procent att man med det använda urvals- och estimationsförfarandet erhåller ett intervall som täcker in den sökta storheten.

Naturligtvis är inte samtliga ovanstående förutsättningar perfekt uppfyllda i praktiken. Även om hjälpvariablerna är klokt valda kommer estimatorn att föra med sig en viss skevhet, delvis till följd av kvarstående bortfalls- och täckningsfel men också till följd av andra fel av systematisk karaktär. Vidare är det troligt att estimatorns varians underskattas. Utöver samplingvariansen och bortfallsvariansen tillkommer även ett variansbidrag från andra osäkerhetskällor av slumpmässig natur, men vanligtvis kan endast en del av detta variansbidrag ”fångas upp” av den varians estimator som används. Tyvärr är det inte möjligt att avgöra i vilken utsträckning som avvikelser finns från förutsättningarna ovan och vilka effekter dessa avvikelser får för tolkningen av de osäkerhetsintervall som presenteras i termer av empirisk konfidensgrad. En rekommendation är dock att man bör vara försiktig med att tolka de presenterade intervallen som regelrätta konfidensintervall.

2.2.2 *Ramtäckning*

Målpopulationen var de elever som går i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2015/16. Vid tidpunkten för urvalsdragningen fanns inget register avseende dessa individer färdigt. Undersökningens rampopulation består därmed av personer som gick årskurs 2 på gymnasieskolan läsåret 2014/15.

I och med att rampopulationen skilde sig från målpopulationen förekommer täckningsbrister i denna undersökning. Övertäckningen i statistiken, dvs. enheter i rampopulationen som inte tillhör målpopulationen, utgörs av elever som avbrutit eller gjort uppehåll i sina studier under eller efter årskurs 2. Undertäckningen i statistiken, dvs. enheter i målpopulationen som inte finns med i rampopulationen, utgörs av elever som hade studieuppehåll läsåret 2014/15, men som hade återupptagit sina gymnasiestudier ett år senare.

Vid tidpunkten för viktberäkningar fanns ett register bestående av personer som gick årskurs 3 på gymnasieskolan läsåret 2015/16 tillgängligt. För att reducera för täckningsproblematiken, har de summor som används för att fastställa de kalibrerade vikterna hämtats från det uppdaterade registret för årskurs 3. Det går därmed att identifiera och ta hänsyn till övertäckningen med hjälp av det nya registret. Även undertäckningen identifieras med årskurs 3-registret.

I missivbrevet uppmanades individerna i urvalet att höra av sig om de inte gick i årskurs 3 och av det skälet exkluderades 19 personer. I de fall en individ inte var inskriven i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2015/16 och heller inte besvarat enkäten behandlas denne också som övertäckning. Utifrån detta exkluderades ytterligare 239 individer från urvalet.

I de fall en individ som inte var inskriven i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2014/15 ändå besvarat enkäten räknas denne istället som svarande och därmed som del av populationen. Totalt 83 individer som enligt registret egentligen inte

fanns i årskurs 3 läsåret 2015/16 fick i och med detta kvarstå.

En matchning mellan årskurs 2-registret och årskurs 3-registret visar följande:

- Runt 8,8 procent av de elever som fanns i rampopulationen (årskurs 2-registret) fanns inte med i årskurs 3-registret. Dessa elever har till största del definierats som övertäckning. Undantaget är de som svarat på enkäten (83 elever). Av urvalet på 4 996 elever, var det 341 elever som inte fanns med i årskurs 3-registret. Av dessa svarade 83 elever på enkäten och dessa fick kvarstå i urvalet. Övriga 258 elever i urvalet som saknades i årskurs 3, definierades som övertäckning.
- Runt 3,4 procent av de elever som ingick i årskurs 3-registret fanns inte med i rampopulationen (årskurs 2-registret). Dessa elever har definierats som undertäckning.

Genom att kalibrera mot hjälpsummor från årskurs 3-registret i estimationen görs ett försök att justera för de täckningsbrister som uppstår i och med att urvalet dras ifrån årskurs 2-registret. Kvarstående täckningsbrister och deras effekt på andelsskattningarna är svåra att bedöma då ingen särskild studie gjorts av täckningsfel.

2.2.3 Mätning

Mätförfarandet – enkät

Undersökningen har genomförts som en **post- och webbenkät** till personer som går sista året på gymnasieskolan. Det finns både frågor med fasta och öppna svarsalternativ. För mer information om utseende och innehåll i enkäten, se dokumentationen *SCBDOK* under Statistikens framtagning på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0513.

Den första undersökningen av liknande karaktär gjordes 1993. Erfarenheter från hur frågorna fungerat i de tidigare undersökningarna har tagits till vara och justeringar/förbättringar har gjorts vid behov. Inför årets undersökning har en fråga lagts till och i vissa frågor har svarsalternativ ändras. Detta har gjorts efter diskussion med Utbildningsdepartementet, Universitetskanslerämbetet samt CSN.

Mätförfarandet – register

Till grund för redovisningsgrupperna *Gymnasieprogram* samt *Typ av program* ligger Skolverkets elevregister och den uppgift som där finns avseende program. I de fall en individ förekommer i årskurs 3 läsåret 2015/16 redovisas individen på detta läsårs program. Om individen inte förekommer i årskurs 3 läsåret 2015/16 redovisas individen istället på det program han/hon läste i årskurs 2 läsåret 2014/15. Mättdpunkten för Skolverkets elevregister är 15 oktober.

Indikationer på mätproblem

Det har inte gjorts några studier över eventuella mätfel. I fråga 8 och 10 där eleven tillfrågas om vilket ämnesområde de vill läsa har information från det öppna svarsalternativet *Annat* använts för kodning till något av de övriga svarsalternativen. Detta har gjorts utifrån SUN2000-indelningen. Det är dock inte självklart att de individer som själva angett vilket ämnesområde det handlar om gör motsvarande bedömning av var ämnen hör hemma. Det förekommer också att en del uppgifter som lämnats i det öppna svarsalternativet är för

knapphändiga för att kunna kodas. Bland de uppgifter som lämnats här går det även att se att en del individer tolkat t.ex. Polishögskolan och övriga utbildningar som egentligen inte räknas som högskoleutbildning såsom varande det. Dessa svar har nu fått kvarstå under *Annat*.

Det finns ingen fråga som har fått en nämnvärt stor andel svarande för alternativet ”annat” eller ”övrigt”. Detta alternativ finns med för att inte tvinga in uppgiftslämnarna på svarsalternativ. Skulle någon fråga ha en hög andel svar för dessa alternativ skulle det kunna innebära problem med att tolka resultaten.

Enkäten innehåller inga frågor som kan bedömas som särskilt känsliga.

Effekter på statistiken

Ingen mätfelsstudie har gjorts, därför är det svårt att göra en bedömning av effekterna på resultaten. Det finns dock inga indikationer på att det finns speciellt stora problem i någon grupp av populationen, exempelvis så verkar det partiella bortfallet fördela sig slumpmässigt över redovisningsgrupperna.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (t.ex. registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om **objektsbortfall**.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om **partiellt bortfall**.

Objektsbortfall

Följande vägda bortfallsmått har använts vid beräkning av objektsbortfallets storlek:

$$\text{Bortfallsandel} = 1 - \frac{\sum_S d_k}{\sum_S d_k + \sum_B d_k + u \sum_O d_k},$$

där d_k är designvikten, dvs. en vikt som tar hänsyn till urvalsdesignen och u är andelen med okänd status som tillhör målpopulationen. Här har u satts lika med 1, vilket innebär att bortfallsmåttet har beräknats med antagandet att alla som inte har svarat i bortfallet tillhör målpopulationen. Undantaget är de 258 elever som ingick i urvalet, men som inte återfanns i årskurs 3-registret. Dessa elever har exkluderats ur beräkningen av objektsbortfallets storlek.

Summeringarna i detta bortfallsmått har gjorts över följande delmängder:

- S: Element tillhörande målpopulationen för vilka fullständiga eller partiella svar erhållits.
- B: Element tillhörande målpopulationen som utgör objektsbortfall.
- O: Element vars målpopulationsstatus är okänd (i detta fall de som inte svarat).

Objektsbortfallet var 54,1 procent. Objektsbortfallet storlek varierade mellan olika grupper i urvalet. I tabellen nedan presenteras objektsbortfallet efter några viktiga redovisningsgrupper.

Tabell 1 Objektsbortfall i olika grupper, procent

Redovisningsgrupp	Designviktad bortfallsandel
Kön	
Kvinna	46,8
Man	61,0
Gymnasieprogram	
Naturvetenskapligt program	39,5
Samhällsvetenskapligt program	50,5
Teknikprogrammet	47,2
Övriga program	59,7
Riksområde	
Stockholms län	53,8
Östra Mellansverige	57,0
Småland med öarna	55,4
Sydsverige	55,6
Västsverige	49,5
Norra Mellansverige	54,1
Mellersta Norrland	57,4
Övre Norrland	55,8
Totalt	54,1

Åtgärder för att reducera bortfallet

SCB har använt en uppföljningsstrategi där målet varit att reducera bortfallet så mycket som möjligt. Den första omgången med frågeblanketter skickades ut den 9 oktober 2015. Tack- och påminnelsekort skickades den 23 oktober och påminnelsebrev med ny blankett den 6 samt 20 november. Ytterligare ett tack- och påminnelsekort skickades den 9 december. Insamlingen avslutades den 15 januari 2016.

Partiellt bortfall

Partiellt bortfall kan bero på att frågan är svår att förstå, är känslig, att uppgiftslämnaren glömmer att besvara frågan, att lämpligt alternativ saknas eller att instruktionerna vid hoppfrågor misstolkas. Till partiellt bortfall räknas även dubbelmarkeringar och svar som inte kan tydas. I denna undersökning varierar det partiella bortfallet från att vara 0–3 procent för de flesta frågor.

Metoder för bortfallskompensation

För att kompensera för objektsbortfallet har en *kalibreringsestimator* använts (se avsnittet om urval och estimation).

Om bortfallet skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande bli skeva. Om exempelvis de svarande till högre andel vill påbörja högskolestudier än de som inte svarat finns risk för överskattning av andelen som planerar att påbörja högskolestudier.

Vikter har beräknats med hjälp av kalibrering. Något försök att mäta kvarstående skevheter efter kalibrering gjordes inte för läsåret 2015/16. För den tidigare

undersökningsomgången avseende läsåret 2013/14 gjordes dock ett sådant försök. Slutsatserna från detta arbete sammanfattas nedan:

Kalibrerade skattningar utifrån hjälpinformation har jämförts med skattningar där ingen hjälpinformation utöver urvalsinformation används. Skattningar har gjorts för några viktiga undersökningsvariabler samt för en registervariabel (hushålls-inkomst).

För de studerade undersökningsvariablerna är effekten av kalibrering liten. Den har försumbar betydelse för resultaten.

För registervariabeln hushållsinkomst totalt så uppstår en liten överskattning av medianinkomsten om kalibrering inte används. När kalibrering används så elimineras denna överskattning nästan helt. För vissa redovisningsgrupper finns dock skevheter orsakade av bortfallet. Skevheter bedöms dock inte som allvarliga. De kalibrerade skattningarna ligger i samtliga studerade redovisningsgrupper relativt nära den kända medianinkomsten i populationen.

Det är okänt hur de som inte svarat på undersökningen skulle ha svarat och vilka konsekvenser det får för den statistik som baseras på de svarande. Den analys som genomförts tyder dock på att de skevheter som bortfallet orsakar inte är allvarliga. Det är inga stora skillnader mellan skattningar från hela urvalet och skattningar från de svarande för de variabler som studerats.

En mer ingående dokumentation av bortfallsanalysen för läsåret 2013/14 finns hos SCB. Se vidare 5.5 *Upplysningstjänster* för kontaktuppgifter.

2.2.5 *Bearbetning*

Dataregistrering och kodning

Registrering av data sker genom att inkomna enkäter läses in maskinellt (skanning). Skanningprogrammet kontrollerar så att valida värden registreras vid skanningen. De värden som faller ut som fel i dessa kontrollerar rättas upp manuellt med stöd av skanningprogrammet, s.k. verifiering.

Eftersom nästan alla variabler i undersökningen är kategoriska med slutna svarsalternativ bör inte skanningen ge upphov till några stora fel vid registrering av data. Givetvis uppstår dock fel, därför görs granskning av skannade data (se avsnitt granskning och rättning).

Ingen kodning görs numera i undersökningen.

Granskning och rättning

Efter verifieringen görs ytterligare kontroller av registrerade data. Logiska kontroller görs så att svar på olika frågor inte är orimliga i förhållande till varandra. I de fall där endast ett svarsalternativ är tillåtet kontrolleras så att inte dubbelmarkeringar finns. Rättning av dubbelmarkeringar för kategoriska variabler sker efter en viss prioriteringsordning. I vissa fall sker rättningen utifrån svaren på andra frågor i enkäten. Eftersom antalet upprättningar i denna undersökning har varit litet bedöms effekterna på de slutliga skattningarna som relativt små.

Partiellt bortfall (saknade värden) redovisas oftast i en egen kategori när statistiken publiceras. Ingen imputering av saknade värden görs.

Framställning av resultat

Punktskattningar och konfidensintervall har beräknats med hjälp av ett av SCB

egenutvecklat estimationsprogram, ETOS. Skattningarna har förts över till Excel där ytterligare bearbetningar har gjorts för att skapa de diagram som publicerats i temarapporten, samt de tabeller som publicerats separat.

I några fall i rapporten redovisas resultat baserade på den skattade skillnaden mellan två grupper. Samtliga är fall där skillnaden till 95 procent är statistiskt säkerställd (95 procents konfidensgrad).

Det är svårt att bedöma effekten av de fel som kan ha uppstått vid bearbetningen. Ingen studie har gjorts för att försöka bedöma storleken på denna felkälla.

2.2.6 Modellantaganden

Statistiken beror inte av andra modellantaganden än de som tidigare angivits.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Resultaten från årets undersökning presenteras i en temarapport där endast utvalda frågor redovisas. Som komplettering publiceras tabeller för samtliga frågor i Excelformat på SCB:s webbplats, se www.scb.se/uf0513. Båda dessa former av redovisningar inkluderar konfidensintervall. Skattningar med för stor urvalsosäkerhet redovisas dock inte och av sekretessskäl redovisas heller inte resultat som bygger på färre än tre observationer. Även i Statistikdatabasen redovisas resultat från och med läsåret 2013/14 med konfidensintervall. Av sekretessskäl redovisas inte heller där resultat som bygger på färre än tre observationer.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Undersökningen genomförs och publiceras vartannat år.

3.2 Framställningstid

Referensperiod för huvudsakliga parametrar i undersökningen är hösten 2015. Statistiken publicerades den 8 mars 2016. Framställningstiden blir därmed omkring sex månader.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades enligt plan den 8 mars 2016, se www.scb.se/publiceringskalender.

B.4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Förändringar inom gymnasieskolan

Under åren har gymnasieutbildningarna förändrats, vilket även påverkar jämförbarheten över tid. I och med de olika gymnasie reformer som genomförts har programstruktur och innehåll förändrats. Från och med läsåret 2011/12 kom reformen "Gy11", vilken förde med sig förändringar inom bl.a. ämnesplaner, gymnasieprogram och behörighetskrav till gymnasiet. De elever som sökte gymnasieutbildning till läsåret 2011/12 omfattades av den nya reformen. Det innebär att majoriteten av de elever som fanns i årskurs 3 läsåret 2013/14 därmed ingick i den nya gymnasieskolan. Av detta skäl görs från och med 2013/14 en brytning i de tidsserier som publiceras för *program* och jämförelser över tid rekommenderas därmed inte.

Förändring i redovisningsgrupp "Riksområde (region)"

Hur redovisningsgruppen riksområde (region) tagits fram har varierat mellan olika undersökningsomgångar. Från och med undersökningen 2013/14 används skolans län som grund för variabeln, men i vissa tidigare undersökningar har istället elevens hemkommun varit utgångspunkt. Om hemkommun använts istället för skolans län i undersökningen 2013/14 hade det resulterat i att 4 procent av urvalet hade kopplats till en annan riksområde än det område de nu kopplades till. Skillnader mellan åren beroende på detta bör således vara förhållandevis små, men jämförelser över tid på regionnivå bör ändå göras med detta i åtanke.

Förändring i urvalsstorlek

Inför undersökningen år 2011/12 ökades urvalet från 5 303 till 21 977 personer. För undersökningen därefter, 2013/14, minskades urvalet till 5 014 personer och var ungefär detsamma under 2015/16. Detta kan påverka jämförbarheten mellan undersökningarna men ingen studie av detta har genomförts.

Förändring i variabel "Planer på högskole- eller universitetsstudier om tre år"

Till undersökningen av läsåret 2003/04 gjordes förändringar i den viktigaste frågan om intresset för högskolestudier. Bland annat ändrades ett av svarsalternativen. Nedan följer en fullständig redovisning av förändringarna i frågan om intresset för högskolestudier.

Blankett läsåret 2003/04 och senare

1	Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?	☐ 1 Ja	→ Gå till fråga 3
		☐ 2 Nej	→ Gå till fråga 2
		☐ 3 Vet inte	→ Tack för ditt svar! Skicka in blanketten till SCB.

Blankett före läsåret 2003/04

1	Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?	☐ 1 Ja	→ Gå till fråga 3
		☐ 2 Jag har inte bestämt mig än	→ Gå till fråga 3
		☐ 3 Nej	→ Gå till fråga 2

Dessa förändringar fick till följd att andelen som var intresserade att läsa på högskolan inom tre år ökade kraftigt (en kontrollgrupp som fick den gamla blanketten användes i undersökningen). Av de elever som erhöll den nya blanketten (läsåret 2003/04 och senare) planerade **60 procent** att läsa vidare på högskolan inom de närmaste tre åren. Motsvarande andel som erhöll den gamla blanketten (läsåret 2002/03 och tidigare) var endast **50 procent**. Skillnaden är statistiskt säkerställd.

Detta medför att inga jämförelser kan göras mellan undersökningar gjorda innan läsåret 2003/04 och efter 2003/04 i fråga om gymnasieelevernas studieintresse. Det visade sig att nästintill all ökning i studieintresset (2003/04 var studieintresset 60 procent och 2002/03 var det 49 procent) kunde hänföras till förändringen i frågekonstruktionen. Däremot kan jämförelser från undersökningen 2003/04 och senare göras.

Till undersökningen läsåret 2011/12 gjordes en mindre ändring i samma fråga. Förändringen medförde främst att de som inte visste om de hade planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren ändå fick svara på fråga 20 som handlar om hur mycket information respondenten fått om högskolestudier från ett antal informationskällor.

1	Har du planer på att börja läsa på universitet eller högskola inom de närmaste tre åren?	☐ Ja	→ Gå till fråga 4
		☐ Nej	→ Gå till fråga 2
		☐ Vet inte	→ Gå till fråga 22

Förändring i variabel "Anledningar till att inte planera att läsa på universitet eller högskola"

En ändring som gjordes i enkäten läsåret 2011/12 avser frågan om varför urvalspersonen inte är intresserad av att läsa på universitet/högskola inom de närmsta tre åren. Här var det tidigare bara möjligt att markera ett alternativ. I och med att frågan gjordes om 2011/12 lades fler svarsalternativ till samt att det också blev möjligt för respondenterna att svara fler än ett svarsalternativ. Detta påverkar jämförbarheten.

I enkäten 2013/14 gjordes ytterligare förändringar av frågan. Ordningen på svarsalternativen ändrades och tre svarsalternativ lades till. Läsåret 2015/16 ändrades frågeställningen till att fråga efter anledningar till varför man inte planerade att läsa på universitet eller högskola istället för att fråga om anledningar till varför man inte var intresserad av det.

Förändring i variabel "Anledningar till att vilja läsa på universitet/högskola."

I undersökningen 2011/12 gjordes en ändring i frågan om varför urvalspersonen önskar läsa på universitet/högskola. Fler svarsalternativ lades till och det blev också möjligt att välja mer än ett svarsalternativ. För att mildra tidsseriebrottet infördes en ny fråga infördes som löd "Vilket av alternativen i fråga 11 är den viktigaste orsaken?". Statistiken avseende tidigare läsår än 2011/12 är därmed jämförbar även med statistiken från senare tid, men användare bör vara uppmärksamma på utökningen av antalet svarsalternativ. I enkäten avseende 2013/14 ändrades även ordningen på svarsalternativen och ytterligare alternativ lades till.

Förändring i variabel "Anledningar till valet av det planerade lärosätet."

I enkäten för läsåret 2013/14 ändrades ordningen på svarsalternativen i den fråga som avser varför man vill studera vid önskat lärosäte och ytterligare svarsalternativ lades till.

Förändring i variabler om utbildningsinriktning på högskole- eller universitetsstudier. Andrahandsval.

Svarsalternativet *Jag har inget andrahandsval* lades i enkäten 2013/14 till i den

andra av de två frågor som berör ämnesområden individen vill studera. Detta svarsalternativ hade tidigare inte funnits med som en valmöjlighet i enkäten.

Läsåret 2015/16 förändrades formuleringen av frågorna, liksom grupperingen av ämnesområdena. Svarsalternativet *Jag har inte bestämt mig* lades också till i den första av de två frågorna. I den andra frågan lades ett hopp till för dem som angett *Jag har inget andrahandsval*. På grund av omgrupperingen av ämnesområdena bör jämförelser med tidigare undersökningsomgångar göras med stor försiktighet.

Förändring i variabel "Planerad längd på studierna."

I enkäten 2013/14 ändrades svarsalternativen i frågan om hur många år man planerar att studera på universitet/högskola.

Förändring i variabel "Typ av program."

I enkäten 2013/14 lades en fråga till avseende vilken typ av program man helst skulle vilja läsa. Läsåret 2015/16 ändrades layouten av frågan, samt förklaringarna för respektive svarsalternativ.

Förändring i variabler om erbjudande av kurser som behövs för grundläggande behörighet till högskola/universitet.

I enkäten 2013/14 lades två frågor till avseende om elever på yrkesutbildning blivit erbjudna att läsa in de kurser som behövs för att få grundläggande behörighet. Läsåret 2015/16 ändrades frågeformuleringarna till att vända sig till dem som läser yrkesprogram. Även förklaringen om grundläggande behörighet förändrades.

Förändringar i variabler om information om universitets-/högskolestudier

I enkäten 2015/16 lades en delfråga till och två delfrågor om muntlig information från studie- och yrkesvägledare eller lärare slogs samman. I de två sista delfrågorna som berör information från kamrater respektive föräldrar/anhöriga togs ordet "muntlig" bort och avsåg således nu all slags information.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Samtliga redovisningsgrupper enligt avsnitt *1.1.4 Redovisningsgrupper* är jämförbara.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Samanvändbarhet med annan utbildningsstatistik är möjlig. Genom att utnyttja SCB:s registerstatistik om övergången från gymnasieskolan till högskolan ges möjlighet att få uppfattning om andelen gymnasieelever som inte fullföljer sina studieplaner.

B.5 Tillgänglighet och förstaelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publiceras i temarapporten *Gymnasieungdomars studieintresse 2015/16*. På SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0513 finns också utgivna statistiknyheter, en excelfil med tabeller och en länk till *Statistikdatabasen*.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller, diagram och text.

5.3 Dokumentation

Framtagningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *SCBDOK*. Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0513.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Primärdata för enskilda individer finns sparade för samtliga undersökningsår. Specialbearbetningar kan utföras på uppdragsbasis. Forskare, utredare m.fl. kan få tillgång till avidentifierat material efter en särskild prövning.

5.5 Upplysningstjänster

Anna Andersson, enheten för utbildning och arbetsmarknad vid SCB.
Telefon: 019-17 62 52
e-post: fornamn.efternamn@scb.se